

Larsikdo izmed starejših se bo spominjal, da je v stari Jugo-
slaviji skušala zlasti beograjska buržoazija vriniti v pojmovan-
je jugoslovanstva svoje hegemonistične interese in da so nje-
nim centralističnim tendencam nasedali tudi nekateri slovenski
ljudje, nekoliko iz političnega oportunitizma, nekoliko pa pod vpli-
vom nekake novoilirske smeri, ki je hotela z residui hejsloven-
ske romantike uresničiti pri nas Slovencih to, kar je odklonil
■e Prešeren in za njim Fran Levstik in mnogi drugi namreč je-
zikovno združitev s Srbi in Hrvati. Narodnoosvobodilna vojna in
socialna revolucija sta sodelno rešili narodnostno vprašanje v
Jugoslaviji s tem, da sta priznali realni obstoj že izoblikova-
nih narodov, njihovih jezikov in njihove kulturne avtonomije ter
■postavili našo socialistično skupnost na podlago federativno
■■■■one države. Vsi vemo, da so ta načela izražena v sedaj veljav-
ni ustavi in da je to znova potrdil tudi zadnji kongres Komu-
■■■■ne partije Jugoslavije. Znano nam je tudi, da takšno reali-
stično pojmovanje obstoja narodov in vseh ostalih osnovnih

načelom socializma in da so na pr. v Sovjetski zvezi dobili še nerazviti narodi, ljudstva brez knjižnega jezika in globlje kulturne tradicije, vse pogoje za narodnostni razvoj in za kulturo samosvojega jezika. Prav socializem gradi nov tip mednarodne kulture, piše sovjetski filozof Lifšic, ta pa si ne krči poti tako, da bi pomendrala posamezne narodne kulture, marveč nasprotno: ta mednarodna kultura je naraven rezultat njihovega polnega in vsestranskega razvoja na socialistični podlagi. Tako pravi Lifšic. In kar velja za mednarodno kulturo, ne velja nič manj za to, kar nekateri imenujejo jugoslovanska kultura in če uporabljamo ta izraz za označevanje neke družbeno dane skupnosti, tedaj je to vse prej, samo ne negacija njenih sestavnih delov, zanikanje jugoslovanskih narodov, njihovih jezikov in kultur.

Vse to so znane reči in vendar jih je treba vedno znova ponavljati, to pa zato, ker sama dialektika družbenega razvoja v marsičem ustvarja nasprotja med teorijo in prakso. Psihologija ljudi in človeških odnosov je preveč zapletena, da bi jo mogli odpraviti s kakimi preprostimi formulami. Tako se v praksi še vedno srečujemo s pojavi, ki včasih premeteno prikrivajo zatajeване hegemonistične, unitaristične tendence, vendar pa potiskajo nam tako ljubi slovenski jezik na obrambne pozicije. Umljivo je, da smo prav književniki posebno občutljivi za sleherno omaloževanje ali zapostavljanje slovenskega jezika najdragocenejšega instrumenta, na katerem se izživljamo. Tisti, ki so v službi jezika, najbolj čutijo še tako rahle pretrese pod njegovimi eksistenčnimi tli. Ni ga bratstva, ki bi mu mogli priznati pravico, da nam v tej ali oni obliki jemlje - četudi za sedaj morda samo v prikriti programski obliki - to, kar pomeni naše bistvo, kar je največja kohezija slovenske skupnosti in merilo naše državljske enakovrednosti - naš jezik. Kajpada, pojavi, ki se z njimi kdaj pa kdaj srečamo in ki jih včasih graja tudi naše javno mnenje, pojavi zapostavljanja slovenskega jezika na slovenskih tleh in nepotrebnega vsiljevanja srbohrvaščine tam, kjer bi po vsej logiki stvari moral biti naš jezik - ti pojavi so večkrat tudi posledica površnosti in malomarnosti odgovornih slovenskih ljudi, večkrat pa spet z upravnim in gospodarskim utilitarizmom zakrinkane tendence državljanov z večinskega jezikovnega področja, ljudi, ki menijo, da je število lažnejše od pravice.

Prav pod vplivom zmotnega mnenja o moči števila in še pod vplivom nekaterih obitnih oblik zapostavljanja slovenščine je

v tisočih naših ljudi oslabela slovenska jezikovna zavest in budnost nasproti zapostavljanju in omaloževanju našega jezika. Mnogi naši gospodarstveniki, tehniki, uradniki in tudi delavci in uslužbenci v raznih podjetjih so v tem pogledu premalo zavedni in tako je potrebno znova vzbujati v njih zavest, da ima slovenstvo in z njim slovenski jezik enakopravno in enakovredno mesto v jugoslovanski skupnosti.

To slovensko jezikovno zavest je treba uveljaviti ne samo v teoriji, marveč zlasti v praksi, zato pa moramo biti budni v vseh stvareh, ki zadevajo našo narodnostno in jezikovno samostojnost; s tem samo varujemo priznana in legalizirana načela in pokažemo svoj človeški in državljanski ponos.

Sedemdesetletnico časnikarja in literarnega publicista Božidarja Borka je slovenska javnost počastila s spominskimi članki v dnevnem in revialnem tisku, dodeljeno pa mu je bilo tudi visoko državno odlikovanje.

V Borkovem opusu je zapopadena pretežno vsa kulturna problematika zadnjih petdesetih let. Leta 1962 je pri založbi Obzorja izšel knjižni izbor njegove ustvarjalne žetve pod naslovom: "Na razpotjih časa".

Uredništvo naše revije se pridružuje čestitkam in se avtorju hkrati zahvaljuje, ker je prispeval za objavo odlomek iz govora, ki ga je imel na diskusijskem večeru 14. 12. 65 v Klubu kulturnih in znanstvenih delavcev v Ljubljani.